

ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТУ

У статті досліджено і проаналізовано теоретичне поняття терміну «інновація», а також представлені чинники інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновація, бізнес-процес, транспорт, інноваційна діяльність.

В статье исследовано и проанализировано теоретическое понятие термина «инновация», а также представлены факторы инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновация, бизнес-процесс, транспорт, инновационная деятельность.

In the article studied and analyzed the theoretical concept of the term "innovation", and presents the factors of innovation.

Keywords: innovation, business process, transport, innovation.

Постановка проблеми. Збільшення конкуренції на ринку транспортних послуг є домінуючою закономірністю сьогодення. Тому транспортні підприємства нині мають значно більше приділяти увагу якості своїх послуг та відповідно примушені підвищувати ефективність управління інноваційними. Значно полегшує організацію процесу управління практика моделювання бізнес-процесів. Визначення інноваційної діяльності вже знайшло своє широке використання, але її чинники і характеристики бізнес-процесів на підприємствах транспорту потребують більш детального розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у теоретичне обґрунтування інноваційної діяльності здійснили такі вчені, як Ареф'єва О.В., Джевонсон В., Завамін П., Дж. М. Кейнс, Кондратьєв М., Пригожин А., Сміт А., Шумпетер Й., Єрмошенко М.М., Ганущак-Єфіменко Л.М., Луцька Т.В. та інші. Проте, не вирішеним залишилися питання чинників інноваційної діяльності на підприємствах транспорту.

Мета дослідження полягає у визначенні чинників інноваційної діяльності, як основи формування бізнес-процесів на підприємствах транспорту.

Виклад основного матеріалу. Впродовж тривалого часу, коли економіка функціонувала і розвивалась переважно за рахунок екстенсивних факторів (застосування постійно зростаючого обсягу суспільних ресурсів - персоналу, виробничих фондів), у виробництві послуг домінували традиційні процеси і явища. Оскільки, екстенсивні фактори, практично себе вичерпали, та їх дія стала економічно невигідною, розвиток сучасного підприємства транспорту має базуватись переважно на нових рішеннях у галузі технологій, техніки, організаційних форм і економічних методів керування.

Отже, інноваційний розвиток, визначають як процес господарювання, що спирається на безупинний пошук використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища, у рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності, і який пов'язаний з модифікацією існуючих і знаходженням нових ринків збуту.

Інновації представляють собою реалізацію нових ідей та методологічних знань у вигляді відкриттів, винаходів і науково-технічних розробок [2, ст. 15]. Постійне та безперервне здійснення інноваційних процесів дозволяє підприємству не тільки вижити в умовах жорсткої конкуренції, але й досягти лідируючих позицій. В основу формування інноваційного процесу на підприємстві транспорту, можна покласти шлях від зародження ідеї до її практичного втілення: генерація і селекція ідей; аналіз, перевірка і апробація висунутої ідеї; контроль стратегічної перспективи нової послуги (продукту), зв'язки з зовнішнім середовищем щодо комерціалізації інновації. Одержання і перерозподіл прибутку вже будуть відноситись до бізнес-процесів. Отже, бізнес-процеси бувають інноваційними і не інноваційними. До перших узагальнюють процеси технологічного розвитку інноваційної діяльності, всі інші бізнес-процеси – не інноваційні. Опрацювання, прийняття і реалізація таких рішень, складають зміст інноваційних процесів. Зазвичай, пояснюють інноваційний процес як взаємозв'язуючий та послідовний комплекс робіт, який полягає у переході інновації від ідеї до продукту, технології, послуги, що поширюються та використовуються у господарській діяльності [3, ст. 26].

У звичайному розумінні інноваційні процеси, що мають місце в будь-якій складній підприємницькій діяльності, характеризуються сукупністю безперервно виникаючих у часі і просторі прогресивних, якісно нових змін. Результатом цих процесів, є нові види послуг (продукції), а їх впровадження у підприємницьку практику визнається нововведенням. Інноваційні процеси, започатковуються певними галузями науки, а завершуються у сфері підприємництва, спричиняючи у ній прогресивні зміни. Технічні нововведення проявляються у формі нових продуктів (виробів), послуг, технологій їх виготовлення, засобів виробництва (машин, устаткування, енергії, конструкційних матеріалів) та інші. Організаційні нововведення, охоплюють нові методи і форми організації усіх видів діяльності підприємств та інших ланок суспільного виробництва (організаційні структури управління сферами науки і виробництва, форми організації різних типів виробництва і колективної праці). За масштабністю і ступенем впливу на ефективність діяльності певних ланок суспільного виробництва усі нововведення можна об'єднати у дві групи - локальні (поодинокі, окремі) та глобальні (велико-масштабні). Якщо, локальні нововведення, призводять переважно до еволюційних перетворень у сфері діяльності підприємств, і через це, істотно не впливають на ефективність їх функціонування і

розвитку, то глобальні, що у своїй більшості є революційними (принципово новими), мають кардинально підвищувати організаційно-технічний рівень виробництва і завдяки цьому забезпечувати суттєві позитивні зрушення в економічних і соціальних процесах. Виходячи з цього, між окремими видами інноваційних процесів існує порівняно тісний взаємозв'язок.

Інноваційна (англ. *innovation* – введення новинок, нововведення) діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентноспроможних товарів і послуг. Інновація продукції (послуг) представляє собою процес перетворення наукового знання у фізичну реальність, що змінює суспільство, тобто успішне впровадження продукту чи послуги на ринок і в економіку [1, с. 8-9].

Нові макроекономічні умови сприяють інноваційній діяльності підприємств транспорту, особливо орієнтованих на внутрішній ринок, що різко підвищує конкурентоспроможність їхніх послуг порівняно з імпортними. Транспортні підприємства, що працюють на міжнародному ринку, використовують нові можливості незначною мірою. У таких умовах вони почали здійснювати технологічні нововведення з метою підвищення конкурентоспроможності своїх послуг на світовому ринку. Істотно збільшився попит до вітчизняної техніки, вона частіше закуповується у вітчизняного виробника.

Внутрішнім показником ефективності інноваційних процесів є зниження загальних витрат. Ефективність, що відображає задоволення потреб споживачів, є зовнішнім показником і для поліпшення якого необхідний значний проміжок часу. Ефективність має величезне значення для виживання й успішної діяльності підприємства. Вибір ефективної інноваційної стратегії є складовою інноваційного процесу та важливою частиною успіху інноваційної діяльності. Внутрішнім показником ефективності інноваційних процесів є зниження загальних витрат. Ефективність, що відображає задоволення потреб споживачів, є зовнішнім показником і для поліпшення якого необхідний значний проміжок часу. Ефективність має величезне значення для виживання й успішної діяльності підприємства. Вибір ефективної інноваційної стратегії є складовою інноваційного процесу та важливою частиною успіху інноваційної діяльності.

Вплив чинника форми власності, а також розміру підприємства на рівень його інноваційної активності вивчено недостатньо, хоча вища інноваційна активність характерна переважно для великих підприємств, що мають можливість використання оборотних коштів для реалізації технологічних інновацій. У структурі підприємств такого типу зазвичай є власні наукові й проектно-конструкторські підрозділи. Водночас дослідженнями встановлено, що найкращі умови для впровадження інновацій

мають підприємства середнього розміру, бо їм легше мінімізувати витрати й регулювати чисельність, домагаючись адекватного обсягу завантаження потужностей. Аналіз впливу чинника форми власності свідчить, що найбільша інноваційна активність характерна для підприємств іноземної і змішаної форм власності. Загально прийнятою є точка зору, що державна форма власності мало стимулює впровадження інновацій для одержання прибутку, оскільки значна частина його надходить у дохід держави.

Однак державні підприємства краще захищені в умовах політичної й соціально-економічної нестабільності, отже, можуть визначати більш довгострокові цілі свого розвитку, які можна реалізувати завдяки інноваційній діяльності. Крім того, державні підприємства, порівняно з новоствореними недержавними, мають великий запас завершених наукових розробок. Отже, форму власності підприємства не можна розглядати окремо від інших його характеристик, таких як галузева належність і специфіка наданої послуги (виробленої продукції). Територіальний чинник, також впливає на рівень інноваційної активності. Важливе значення тут мають не лише прямі інвестиції з місцевого бюджету, а й створення інституційно-законодавчих умов, сприятливих для інноваційної діяльності. Малі інноваційні підприємства орієнтовані переважно на внутрішній ринок. Аналіз чинників активізації інноваційної діяльності підприємств, засвідчує насамперед орієнтованість інноваційного процесу на ринок, а також варто брати до уваги потреби не лише країни, а й світового ринку, необхідність випереджального виробництва інновацій порівняно з рівнем попиту на них і, нарешті, формування інфраструктури інноваційної діяльності. На практиці також основну увагу приділено саме цим аспектам інноваційної діяльності, що є природним, тому що споживача здебільшого цікавлять не труднощі, що постають перед творцем інноваційної розробки, а практичні можливості останньої. У підсумку поза увагою дослідників зазвичай залишається ще один важливий аспект цієї діяльності, а саме рівень її достатності для неперервного й економічно доцільного розвитку національної економіки загалом та окремих її структурних ланок зокрема.

Виходячи з цього, для нормального здійснення інноваційної діяльності необхідна відповідно розвинена інфраструктура; ініціювати інноваційну діяльність повинні самі розробники, інакше попит на інновації завжди випереджатиме їхню пропозицію; рівень інноваційних розробок має відповідати світовому рівню або перевищувати його. Принципове поєднання названих чинників дає можливість визначити, наскільки достатньою є активність інноваційної діяльності в країні для забезпечення її перманентного й ефективного розвитку. Крім того, ці чинники найістотніше визначають масштаби, динаміку й інші кількісні та якісні характеристики інноваційного потенціалу, який у зв'язку з цим можна розглядати як один із найзначніших параметрів інноваційного процесу.

З огляду на викладене можна дійти висновків, що стосуються обліку впливу зазначених чинників на інноваційну діяльність, частина яких має загальний характер, а решта належить безпосередньо до вітчизняних особливостей. По-перше, інфраструктуру інноваційної діяльності потрібно приймати і враховувати в обсязі й складі, що забезпечує її нормальне здійснення в національній економіці. Це означає, що до складу інфраструктури інноваційної діяльності входять мікросистеми, які забезпечують практичну реалізацію розроблених або створених нововведень (впровадження нововведень у мікросистему користувача). По-друге, якщо ініціацію інноваційної діяльності повинен здійснювати розробник, то до її інфраструктури обов'язково мають входити наукові підрозділи, що забезпечують розробку новацій і в такий спосіб, по суті, формують фонд нововведень або інноваційний заділ. Тобто, інфраструктура інноваційної діяльності має складатися з двох основних систем підтримки, що, з одного боку, забезпечують створення нововведень, а з другого — сприяють якнайшвидшому впровадженню їх у практичну діяльність користувачів. По-третє, такі інфраструктурні підрозділи мають бути забезпечені фінансовими активами, необхідними для виконання своїх функцій. Отже, уже на стадії створення нововведення необхідна наявність особи, зацікавленої у позитивному кінцевому результаті його впровадження. Така особа стає інвестором інноваційної діяльності. По-четверте, ініціація інноваційної діяльності розробником або творцем нововведення має бути чітко обґрунтована, щоб перед ним згодом не поставали проблеми зі збутом своєї продукції. Інноваційний процес можна розглядати як комплекс послідовних дій, в результаті яких новація розвивається від ідеї до конкретного продукту і поширюється під час практичного використання [4, ст. 54].

Таким чином, проекція «інноваційного процесу» на процес діяльності підприємства транспорту буде коректним з позиції, що термін «інноваційна діяльність» системно визначає діяльність підприємства, а відносно інноваційного процесу, то точніше буде вважати наявність в підприємстві свого «інноваційного процесу», який суттєво впливає на бізнес-процес підприємства транспорту, або може в нього вливатись. Отже, на підприємстві має бути описано складову бізнес-процесу: інноваційний процес як окремий процес, який підлягає окремому управлінню.

Висновки. Під інноваційним бізнес-процесом, узагальнюють сукупність неперервно здійснюваних у просторі і часі якісно нових прогресивних змін, які носять назву процесів впровадження нової техніки. Інноваційна діяльність підприємства — це такий вид діяльності, який сприяє перетворенню досягнень науково-технічного прогресу в реальні нові технології, товари, послуги, методи організації та управління виробничими процесами підприємств. Нині, у час постійних змін, існує необхідність в

інструментах і методиках, здатних допомогти організації стати ефективнішою. У світі конкуренції існує потреба в пошуку шляху, який допоможе стати першими або наздогнати інших, а для цього потрібні механізми, здатні спростити занадто складні речі. Отже, проведення комплексної інноваційної діяльності є важливим фактором успішної підприємницької ініціативи, в тому числі і на підприємствах транспорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмошенко М.М., Ганушак-Єфіменко Л.М. Економіка та управління інноваційною діяльністю.: Навчальний посібник. – К.: Національна академія управління, 2011. – 528 с.

2. Востров Г.М., Тимошук М.П. Особливості впровадження революційних інновацій з метою забезпечення ефективного розвитку підприємства.: Збірник наукових праць “Проблеми економіки та управління” – Львів: Видавництво НУ «Львівська Політехніка», 2011.-340с.

3. Економіка та організація інноваційної діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І. А. Павленко, Н. П. Гончарова, Г. О Швиданенко. — К.: КНЕУ, 2002. — 150 с.

4. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с.